

Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Dergisi (BEST Dergi)

www.bestdergi.net

İşitme Engeli ve Dil Konuşma Bozukluğu Olan Çocukların Annelerinin Sosyal Destek Algıları

Beyhan Özge Yersel, Ender Durualp
Ankara Üniversitesi

Bu makaleye atıf için:

Yersel, B.Ö., & Durualp, E. (2019). İşitme engeli ve dil konuşma bozukluğu olan çocukların annelerinin sosyal destek algıları. *Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Dergisi (BEST Dergi)*, 3(1), 1-12.

To cite this article:

Yersel, B.O., & Durualp, E (2019). Social support perception of mothers with children who have hearing impaired-speech and language disorder. *Science, Education, Art and Technology Journal (SEAT Journal)*, 3(1), 1-12.

Makale Türü (Paper Type):

Araştırma (Research)

Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Dergisi (BEST Dergi):

Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Dergisi (BEST Dergi); bilimsel ve hakemli bir dergi olarak yılda iki kez yayınlanmaktadır. Bu dergide; bilim, eğitim, sanat veya teknoloji ile ilgili özgün kuramsal çalışmalar, literatür incelemeleri, araştırma raporları, sosyal konular, kitap incelemeleri ve araştırma makaleleri yayınlanmaktadır. Dergiye yayınlanmak üzere gönderilen makalelerin daha önce yayınlanmamış veya yayınlanmak üzere herhangi bir yere gönderilmemiş olması gerekmektedir. Bu makale araştırma, öğretim ve özel çalışma amaçları için kullanılabilir. Makalelerinin içeriğinden sadece yazarlar sorumludur. Dergi, makalelerin telif hakkına sahiptir. Yayıncı, araştırma materyalinin kullanımı ile ilgili olarak doğrudan veya dolaylı olarak ortaya çıkan herhangi bir kayıp, eylem, talep, işlem, maliyet veya zarardan sorumlu değildir.

Science, Education, Art and Technology Journal (SEAT Journal):

Science, Education, Art and Technology Journal (SEAT Journal) is published twice a year as a scientific and refereed and journal. In this journal, original theoretical works, literature reviews, research reports, social issues, psychological issues, curricula, learning environments, book reviews, and research articles related to science, education, art or technology are published. The articles submitted for publication must have not been published before or sent to be published anywhere. This article may be used for research, teaching, and private study purposes. Authors alone are responsible for the contents of their articles. The journal owns the copyright of the articles. The publisher shall not be liable for any loss, actions, claims, proceedings, demand, or costs or damages whatsoever or howsoever caused arising directly or indirectly in connection with or arising out of the use of the research material.

İşitme Engeli ve Dil Konuşma Bozukluğu Olan Çocukların Annelerinin Sosyal Destek Algıları

Beyhan Özge Yersel, Ender Durualp

Makale Bilgisi

Makale Tarihi

Gönderim Tarihi:
23 Mayıs 2018

Kabul Tarihi:
21 Kasım 2018

Anahtar Kelimeler

İşitme engeli
Dil konuşma
bozukluğu
Aile
Sosyal destek

Öz

Araştırmada, işitme engelli ve dil konuşma bozukluğuna sahip çocuğu olan annelerin sosyal destek algılarının incelenmesi amaçlanmıştır. Betimsel tipteki araştırmanın evreni Ankara'da yaşayan, çocuğunda işitme engeli ve dil konuşma bozukluğu olan annelerdir. Araştırmanın örneklemi, basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle belirlenen işitme ve dil konuşma bozuklukları alanında eğitim veren iki özel eğitim ve rehabilitasyon merkezine çocuğunu getiren annelerdir. Belirlenen merkezlerde çocuğu eğitim alan ve araştırmaya gönüllü katılan 152 anne alınmıştır. Verilerin toplanmasında, "Genel Bilgi Formu" ve Kaner (2010) tarafından geliştirilen "Yenilenmiş Anne Baba Sosyal Destek Ölçeği" kullanılmıştır. Verilerin analizinde Kolmogorov-Smirnov, Studentt, tek yönlü ANOVA ve Bonferroni testleri kullanılmıştır. Araştırmada; üniversite mezunu, geliri asgari ücret üstü, orta sosyoekonomik düzeydeki, erkek çocuk sahibi ve bir çocuk annelerinin sosyal destek puanlarının anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). Annelerin bakım desteği puanlarının, sosyal birliktelik, duygusal ve bilgi desteği puanlarından düşük olduğu belirlenmiştir. Araştırma sonucunda, annelerin algıladıkları sosyal desteğin iyileştirilmesine yönelik eğitimcilere, araştırmacılara ve ailelere öneriler sunulmuştur.

Social Support Perception of Mothers with Children Who Have Hearing Impaired-speech and Language Disorder

Article Info

Article History

Received:
23 May 2018

Accepted:
21 November 2018

Key Words

Hearing-impaired
Speech and
language disorders
Family
Social support

Abstract

It was aimed to examine determining the social support perception of mothers with children who have hearing impaired-speech and language disorder. The research is one conducted in descriptive survey model. Mothers living in Ankara whose children have hearing impairment-speech and language disorders make up the population at the research. 152 mothers from two special education and rehabilitation centers which give special education in the field of hearing impairment-speech and language disorders department in Ankara make up the sample at the research. The data has been gathered by the "YASDÖ" by the Kaner (2010) and General Information Form developed by the researcher. Percentage, median, Kolmogrov-Smirnov, Student t, One Way ANOVA, Bonferroni Tests have been used in the assessment at the data. In the study, social support scores of university graduates, mothers with a minimum wage, middle socioeconomic status, male child and one child were found to be significantly higher ($p<0.05$). It was determined that care support scores of the mothers surveyed were lower than social support, emotional and information support scores. In result of research, suggestions to researchers, families, have been offered to improve the perceived social support levels of mothers.

Giriş

Günümüzde toplumun temelini oluşturan ve sosyal bir kurum olarak varlığını sürdüren kurumların başında aile gelmektedir (Kırbaş ve Özkan, 2013). Bir çocuk sahibi olmak, birçok çift için heyecan verici bir deneyimdir. Her ailenin hayali sağlıklı bir çocuk sahibi olmaktır. Bu doğrultuda aileler, doğacak çocuklarına yönelik hazırlıklar yapar, onların gelecekleriyle ilgili planlar kurar ve beklentiler içine girer. Ancak, doğacak çocuğun özel gereksinimli olması aileler için büyük bir hayal kırıklığı ve üzüntü yaratır. Gelişim farklılığı gösteren bir çocuğun gereksinimleri aile üyelerinin yaşam biçimlerini, planlarını etkileyerek aile içinde yoğun bir kaygıya neden olur (Yıldırım Doğru ve Saltalı Durmuşoğlu, 2009). Özel gereksinimli çocuğa sahip ailelerde olduğu gibi işitme engelli ve dil konuşma bozukluğuna sahip çocuğu olan ailelerin de duygusal tepkileri, şok, inkâr, acı, depresyon, kızgınlık, suçluluk, utanç, kabul ve uyum olarak kendini göstermektedir. Diğer özel gereksinim gerektiren alanlarda olduğu gibi işitme engelli veya dil konuşma bozukluğu olan çocuk sahibi olmak, ailelere fazladan sorumluluklar yükler. Çocukların yetersizlik seviyesine göre değişse de bu sorumluluklar sosyal, duygusal, psikolojik ve ekonomik alanlarda kendini gösterir. Engelli çocuğun doğası, engelin türü, derecesi, aile üyelerinin yaş, öğrenim ve çalışma durumu, sahip oldukları çocuk sayısı, aile tipi, aile ilişkileri gibi ailevi özellikler aile üyelerinin sosyal ve duygusal durumlarını etkiler.

Özel gereksinimli olmak, ailelerin yanı sıra çocuklara da ek zorluklar getirir. Doğuştan veya dil öncesi dönemde ortaya çıkan işitme kaybı, çocuğun dil gelişimini etkileyerek bilişsel, sosyal ve duygusal gelişim alanlarında normal işiten yaşlıtlarına göre gecikmelere neden olabilir. İşitme kaybının derecesi arttıkça çocukların konuşma üretimi azalmakta, konuşma algısı, okuma-yazma becerisi ve akademik başarısı düşmektedir. Doğuştan ileri ve çok ileri derecede işitme kaybı olan çocuklar normal işiten akrabalarına göre dilin farklı bileşenlerinde sınırlılıklar yaşamaktadır. Çocukların yaşadıkları bu sorunlar aileleri doğrudan ve dolaylı olarak etkilemekte her alanda desteği gerektirmektedir (Fazlıoğlu, Tezel ve Canarslan, 2016; Piştav Akmeşe, 2015). Ailelerin çocuklarını kabullenmede yaşadıkları duygusal süreçler, bilgilendirme gereksinimleri, aile üyelerinin birbirleriyle, sosyal çevre ve toplumsal yaşamla olan ilişkilerinin düzenlenmesi, çocuğun uzun sürecek eğitim, tedavi ve rehabilitasyonunda alacakları sorumluluklar düşünüldüğünde, sistemli ve sürekliliği olan desteklerin sağlanması gerekmektedir.

Yetersizliği olan bir çocuğun varlığına başarılı bir şekilde uyum yapmayı kolaylaştıran etmenlerden biri, çocuğun ve ailenin gereksinimlerini karşılamaya, yetersizlikle ilgili sorunların azaltılmasına ve aile bireylerinin bu sorunlarla başa çıkmalarına yardım edecek destek hizmetlerini sağlamaktır. Engelli çocuğu olan ailelerin uzmanlardan ya da kurumlardan aldıkları destek hizmetlerinin yanı sıra yakın çevrelerindeki bireylerden aldıkları sosyal destekler, içinde buldukları duruma uyum sağlamalarını kolaylaştırır. Sosyal destek, Gallagher ve arkadaşları tarafından (1983) bireylerin yaşamlarında bir krizin, bir değişikliğin olumsuz sonucunu azaltabilecek bir çare olarak tanımlanmıştır. Sosyal destek, çocuğun ve ailenin davranışlarını etkiler ve yeterliliklerini güçlendirerek olumsuzlukları önleyici ve eğitici işlev görür. Özel gereksinimli çocukların bakımlarının uzun yıllar hatta yaşam boyu sürmesi, geleneksel olarak bakım sorumluluğunun annenin üstlenmesi, zamanla çocuğun bakım ve eğitim gereksinimlerinin artması ve farklılaşması ailelerin özellikle annelerin sorumluluğunun artmasına yol açmaktadır. Bu durum başta eş, akraba ve arkadaş olmak üzere yakın çevre desteğini sonrasında uzman ve kurumlardan alınabilecek sosyal desteği gerektirmektedir (Fazlıoğlu, Tezel ve Canarslan, 2016).

Sosyal destek ile ilgili yapılmış çalışmalar incelendiğinde; Duvdevany ve Abboud'un (2003) yaptıkları çalışmada "özel gereksinimli küçük çocukları olan annelerin stres düzeyi ve kişisel refah duygusu üzerine sosyal desteğin etkisini", Kahrıman ve Bayat(2008), "engelli çocuğa sahip ebeveynlerin yaşadığı güçlükler ve algıladıkları sosyal destek düzeyini" araştırdıkları görülmektedir. Engelli çocuğu olan annelerin sürekli kaygı düzeyleri ve sosyal destek arasındaki ilişkiyi (Coşkun ve Akkaş, 2009), engelli çocuğa sahip annelerin yaşadıkları güçlükler ve aileden algıladıkları sosyal destek ve umutsuzluk düzeyini (Karadağ, 2009), yaygın gelişimsel bozukluk tanımlı çocukların anne babalarının bu tanı nedeniyle yaşadıkları yas sürecini, evlilik uyumlarını ve algıladıkları sosyal desteği etkileyen faktörleri (Karpat ve ark., 2012), Down sendromlu çocukların annelerinin aile işlevlerini algılama ve sosyal destek düzeylerini (Kırbaş ve Özkan, 2013), engelli çocukların ailelerinin durumluk kaygı düzeyleri ve sosyal destek algılarını (Özyazıcıoğlu ve Buran, 2014), engelli çocuğu olan anneler (Kadan ve ark., 2014) ile erken çocukluk dönemindeki serebral palsili çocuğu olan annelerin (Piştav Akmeşe ve ark., 2016) algıladıkları sosyal destek düzeyini araştırdıkları çalışmalar bulunmaktadır. İşitme engeli ve/veya dil konuşma bozukluğu olan çocukların ailelerine yönelik algıladıkların sosyal desteğin belirlendiği çalışmaların sınırlı olduğu görülmüştür. Bu bilgiler doğrultusunda, işitme engelli ve dil konuşma bozukluğuna sahip çocuğu olan annelerin sosyal destek algılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem

Araştırmanın Amacı

Araştırma, işitme engelli ve/veya dil konuşma bozukluğuna sahip çocuğu olan annelerin sosyal destek algılarının yaş, öğrenim, çalışma ve medeni durumu, aile tipi, gelir düzeyi, çocuk sayısı, özel gereksinimli çocuğun cinsiyeti ve engel türü gibi bazı değişkenlere göre incelenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın Modeli

İşitme engelli ve/veya dil konuşma bozukluğuna sahip çocuğu olan annelerin sosyal destek algılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi amacıyla yapılan araştırma, yeni bir bilgi ortaya koymaması, var olanı ortaya çıkaracak olması sebebiyle betimsel/genel tarama modelindedir. Genel tarama modelleri; çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkındaki genel yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup örnek ya da örnekleme üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir (Karasar, 2006).

Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini işitme engeli ve/veya dil konuşma bozukluğu çocuğu olan ve çocuğu özel eğitim kurumuna devam eden anneler oluşturmaktadır. Ankara’da bulunan, işitme engeli ve dil konuşma bozukluğu alanında hizmet veren özel eğitim kurumları arasından basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle iki özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi belirlenmiştir. Bu doğrultuda, belirlenen kurumlara çocuğunu getiren, araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden, işitme engeli ve/veya dil konuşma bozukluğuna sahip çocuğu olan 152 anne araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada, veri toplamak amacıyla “Genel Bilgi Formu” ve “Yenilenmiş Anne Baba Sosyal Destek Ölçeği-Algılanan Sosyal Destek Düzeyi (YASDÖ-ASDD)” kullanılmıştır.

Genel Bilgi Formu; araştırmaya katılan annelerin yaşı, öğrenim, çalışma ve medeni durumu, gelir düzeyi, engelli çocuğun cinsiyeti, engel türü ve düzeylerini belirlemeye yönelik sorulardan oluşmaktadır.

Yenilenmiş Anne Baba Sosyal Destek Ölçeği; Kaner (2010) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin amacı algılanan sosyal desteğin nitel ve nicel boyutlarını belirlemektir. Ölçeğin niceliksel boyutları farklı desteği verecek kişilerin ne derece var olduğu, niteliksel boyutu da bu desteklerden memnun olma düzeyini ölçmektedir. Ölçeğin alt boyutları; sosyal birliktelik destek düzeyi, bilgi desteği, duygusal destek ve bakım desteği ile bu desteklerden duyulan memnuniyet düzeylerinden oluşmaktadır. Yenilenmiş Anne Baba Sosyal Destek Ölçeği-Algılanan Sosyal Destek Düzeyi’ndeki (YASDÖ-ASDD) maddeler “her zaman var (4 puan)”, “bazen var (3 puan)”, “nadiren var (2 puan)” ve “hiç yok (1 puan)” seçeneklerine göre puanlanmaktadır (Sivrikaya ve Çetinarslan, 2013). YASDÖ-ASDD’nin iç tutarlılığını belirlemek amacıyla Cronbach Alfa ve Spearman Brown iki yarım güvenilirlik analizi uygulanmıştır. YASDÖ-ASDD için Alfa katsayıları 0,83-0,95, Spearman Brown iki yarım güvenilirlik katsayıları ise 0,86-0,92 arasında değişmektedir (Kaner, 2010).

Veri Toplama Yöntemi

Araştırmanın verileri toplanmadan önce, Ankara’da bulunan işitme ve dil konuşma bozuklukları alanında hizmet veren özel eğitim kurumları belirlenmiş, basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle iki özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi seçilmiştir. Kurumlar belirlendikten sonra kurum yöneticileriyle tanışılmış, yöneticilere araştırmanın amacı ve önemi anlatılmış ve gerekli kurum izinleri alınmıştır. Kurum izinleri alındıktan sonra, özel eğitim merkezine çocuğunu getiren annelere araştırmanın amacı ve süreç anlatılmış, etik ve gizlilik ilkeleri göz önünde bulundurularak gönüllü olarak katılmayı kabul eden anneler ile araştırma yürütülmüştür. Formlar, annelere araştırmacı tarafından yüz yüze görüşme tekniği ile uygulanmıştır. Araştırmanın verileri Mart-Nisan 2017 tarihleri arasında toplanmıştır.

Verilerin Değerlendirilmesi ve Analizi

Verilerin analizinde SPSS 20.0 (Statistical Package of Social Science) paket programı kullanılmıştır. Elde edilen verilerin normal dağılıp dağılmadığı Kolmogorov-Smirnov testi ile incelenmiştir. Normal dağılım gösteren ($p>0,05$) verilerin analizinde Student t, tek yönlü ANOVA ve Bonferroni testleri kullanılmıştır. Tüm analizlerde anlamlılık düzeyi 0,05 olarak kabul edilmiştir.

Bulgular ve Tartışma

İşitme engelli ve/veya dil konuşma bozukluğuna sahip çocuğu olan annelerin sosyal destek algılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi amacıyla yapılan çalışmada elde edilen bulgular çizelgeler halinde sunulmuş ve ilgili literatürle desteklenerek tartışılmıştır.

Tablo 1. Araştırmaya Alınan Annelerin Bazı Özelliklerinin Dağılımı

Değişkenler		n	%
Yaşı	20-30	33	21,7
	31-40	87	57,2
	41-50	27	17,8
	51+	5	3,3
Öğrenim durumu	Okuryazar Değil	7	4,6
	Okuryazar	5	3,3
	İlkokul	54	35,5
	Ortaokul	22	14,5
	Lise	48	31,6
	Üniversite	16	10,5
Çalışma Durumu	Çalışıyor	21	13,8
	Çalışmıyor	131	86,2
Mesleği	Ev hanımı	131	86,2
	Memur	7	4,6
	İşçi	7	4,6
	Serbest Meslek	7	4,6
Medeni Hali	Evli	143	94,1
	Bekâr	6	3,9
	Ayrı Yaşüyor	3	2,0
Aylık Geliri	Asgari Ücret ve Altı	48	31,6
	Asgari Ücret Üstü	104	68,4
Gelir Düzeyi Algıları	Alt	37	24,3
	Orta	111	73,0
	Üst	4	2,6
Aile Tipi	Çekirdek	118	77,6
	Geniş	27	17,8
	Parçalanmış	7	4,6
Engel Durumu	Yok	138	90,8
	Var	14	9,2
Çocuk Sayısı	1	36	23,7
	2	74	48,7
	3	34	2,4
	4+	8	5,3
İşitme/Dil Konuşma Bozukluğuna Olan Çocuk Sayısı	1	128	84,2
	2	22	14,5
	3+	2	1,4
Yerleşim Yeri	İl	114	75,0
	İlçe	32	21,1
	Köy	6	3,9
Toplam		152	100

Araştırmaya katılan annelerin %57,2'sinin 31-40 yaşlarında, %35,5'inin ilkokul mezunu, %86,2'sinin ev hanımı olduğu ve çalışmadığı, %94,1'inin evli, %68,4'ünün asgari ücret üzerinde gelire, %73'ünün orta düzey gelir algısına, %77,6'sının çekirdek aileye sahip olduğu saptanmıştır. Ayrıca annelerin %90,8'inde herhangi bir engel olmadığı, %48,7'sinin iki çocuk sahibi olduğu, %84,2'sinin işitme ve dil konuşma bozukluğu olan bir çocuğunun olduğu ve %75'inin ilde ikamet ettiği bulunmuştur (Tablo 1). Araştırmaya alınan annelerin yaş ortalaması $36,78 \pm 7,15$ 'dir.

Tablo 2. Araştırmaya Alınan Annelerin Eşlerine ait Bazı Özelliklerin Dağılımı

Değişkenler		n	%
Yaşı	20-30	15	9,9
	31-40	77	60,5
	41-50	48	31,6
	51+	12	7,9
Öğrenim durumu	Okuryazar Değil	4	2,6
	Okuryazar	2	1,3
	İlkokul	39	25,7
	Ortaokul	27	17,8
	Lise	49	32,2
	Üniversite	31	20,4
Çalışma Durumu	Çalışıyor	134	88,2
	Çalışmıyor	18	11,8
Engel Durumu	Yok	138	90,8
	Var	14	9,2
Toplam		152	100

Eşlerine ait özellikler incelendiğinde; annelerin %60,5'inin eşinin 31-40 yaşlarında, %32,2'sinin lise mezunu olduğu, %90,8'inde herhangi bir engel olmadığı bulunmuştur.

Tablo 3. Araştırmaya Alınan Annelerin Engelli Çocuklarına ait Bazı Özelliklerinin Dağılımları

Değişkenler		n	%
Yaşı	3-6	28	18,4
	7-9	44	28,9
	10-13	46	30,3
	14-17	24	15,8
	18+	10	6,6
Cinsiyeti	Kız	73	48
	Erkek	79	52
Özel Eğitime Devam Eden Çocukların Sayısı	1	141	92,8
	2	11	7,2
Çocukların Engel Türü	İşitme Engeli	52	34,2
	Dil Konuşma Bozukluğu	42	27,6
	Her ikisi de	58	38,2
İşitme Engeli Seviyeleri	Çok Hafif	4	2,6
	Hafif	9	5,9
	Orta	36	23,7
	İleri	30	19,7
	Çok İleri	32	21,1
	İşitme Engeli Yok	41	27
Dil ve Konuşma Bozukluğu Seviyeleri	Sesletim-Fonoloji	28	18,4
	Akıcı	32	21,1
	Gelişimsel	37	24,3
	Edinilmiş	4	2,6
	Dil Konuşma Bozukluğu yok	51	33,6
Toplam		152	100

Araştırmaya katılan annelerin, %30,3'ünün engelli çocukların 10-13 yaşlarında, %92,8'inin kuruma devam eden tek çocuğu, %52'sinin erkek çocuğu, %38,2'sin çocuğunda hem işitme hem de dil konuşma bozukluğu olduğu

tespit edilmiştir. İşitme engeli olan çocuklarının %23,7'sinde orta derecede işitme engeli olduğu, dil konuşma bozukluğu olan çocukların %24,2'sinde gelişimsel dil bozukluğu olduğu belirlenmiştir (Tablo 3).

Tablo 4. Araştırmaya Alınan Annelerin YASDÖ-ASDD'den Aldıkları Puanlara ait Betimsel İstatistikler

YASDÖ-ASDD Boyut	Alt Ortalama $\bar{x}\pm S$	Medyan	En Yüksek Puan	En Düşük Puan
Sosyal Birliktelik Desteği	26,94 \pm 7,52	28	40	11
Bilgi Desteği	18,15 \pm 4,36	18	24	6
Duygusal Destek	23,05 \pm 5,72	24	32	8
Bakım Desteği	10,39 \pm 3,61	10	16	4
Toplam Sosyal Destek	78,53 \pm 18,58	79,5	111	38

Tablo 4'te annelerin sosyal birliktelik desteğinden 26,94 \pm 7,52, bilgi desteğinden, 18,15 \pm 4,36, duygusal destekten 23,05 \pm 5,72, bakım desteğinden 10,39 \pm 3,61 ve toplam destekten 78,53 \pm 18,58 aldıkları görülmektedir. Annelerin, tüm alt boyutlardan ortanın üzerinde bir sosyal destek algıladıkları söylenebilir.

Tablo 5. Araştırmaya Alınan Annelerin YASDÖ-ASDD Puanlarının Yaşa Göre ANOVA Sonuçları

Alt Boyutlar	Yaş	n	$\bar{x}\pm S$	Varyansların Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Sosyal Birliktelik	21-30	33	28,76 \pm 7,798	Gruplararası	141,191	3	47,064	,829	,480
	31-40	87	26,40 \pm 7,450	Gruplarıçi	8397,276	148	56,738		
	41-50	27	26,63 \pm 7,453	Toplam	8538,467	151			
	51+	5	26,00 \pm 7,649						
Bilgi	21-30	33	19,12 \pm 4,400	Gruplararası	81,138	3	27,046	1,433	,235
	31-40	87	17,59 \pm 4,566	Gruplarıçi	2792,382	148	18,867		
	41-50	27	18,96 \pm 3,492	Toplam	2873,520	151			
	51+	5	17,20 \pm 3,962						
Duygusal	21-30	33	24,06 \pm 6,717	Gruplararası	64,435	3	21,478	,651	,584
	31-40	87	22,52 \pm 5,368	Gruplarıçi	4883,144	148	32,994		
	41-50	27	23,52 \pm 5,639	Toplam	4947,579	151			
	51+	5	23,20 \pm 5,805						
Bakım	21-30	33	10,94 \pm 3,824	Gruplararası	21,522	3	7,174	,543	,653
	31-40	87	10,39 \pm 3,535	Gruplarıçi	1954,577	148	13,207		
	41-50	27	9,74 \pm 3,839	Toplam	1976,099	151			
	51+	5	10,20 \pm 2,683						
Toplam	21-30	33	82,88 \pm 19,750	Gruplararası	877,644	3	292,548	,844	,472
	31-40	87	76,90 \pm 18,339	Gruplarıçi	51278,192	148	346,474		
	41-50	27	78,85 \pm 18,330	Toplam	52155,836	151			
	51+	5	76,60 \pm 16,876						

Yapılan analizler sonucunda, ölçeğin toplam ve alt boyutlarına ilişkin destek puanlarının annelerin yaşlarına göre anlamlı biçimde farklılaşmadığı bulunmuştur ($p>0,05$). Ancak 21-30 yaş arasındaki genç annelerin, sosyal birliktelik, bilgi, duygusal, bakım ve toplam sosyal destek puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Annelerin yaşı ilerledikçe çocukların engellerine ek olarak kendilerinde veya eşlerinde ortaya çıkan sağlık problemlerinin olması, çocuklarının okul, eğitim, meslek seçimi vb. sorunlarla karşı karşıya kalmaları annelerin sosyal destek algılarını düşüren nedenlere örnek olarak verilebilir. Güven ve ark. (2011), sosyal destek algılarını inceledikleri araştırmada, yaşın sosyal destek algısında anlamlı bir fark yaratmadığını saptamıştır.

Analiz sonuçları, sosyal birliktelik [$F(5,146)=6,979$ $p<0,05$], duygusal [$F(5,146)=2,988$ $p<0,05$], bakım desteği [$F(5,146)=2,499$ $p<0,05$] ve toplam sosyal destek [$F(5,146)=4,010$ $p<0,05$] algıları arasında annelerin öğrenim durumuna göre anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. Farkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Bonferroni testi sonuçlarına göre, üniversite mezunu annelerin sosyal birliktelik destek algılarının okuryazar olmayan, okuryazar, ilkökul ve ortaokul mezunu annelerden; lise mezunu annelerin okuryazar olmayan, ilkökul ve ortaokul mezunu annelerden yüksek olduğu saptanmıştır. Annelerin duygusal destek algıları incelendiğinde; üniversite mezunu annelerin okuryazar olmayan, ilkökul ve ortaokul mezunu annelerden; lise mezunu annelerin okuryazar olmayan ve ilkökul mezunu annelerden yüksek olduğu bulunmuştur. Üniversite ve lise mezunu annelerin bakım desteği algılarının, okuryazar olmayan ve ilkökul mezunu annelerden yüksek olduğu saptanmıştır. Üniversite ve lise mezunu annelerin okuryazar olmayan, ilkökul ve ortaokul mezunu annelerden toplam sosyal destek algıları daha yüksektir. Sonuçta lise ve üniversite mezunu olan annelerin sosyal destek algılarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Öğrenim düzeyi; hem kendi hem de çocukların haklarının farkında olma düzeylerinin artması, bir meslek sahibi olmalarının kolaylaşması, eğitim ve öğrenim hayatları boyunca edindiği bir sosyal çevrenin devam etme olasılığı annelerin sosyal destek algılarının artmasına katkı sağlamaktadır.

Tablo 6. Araştırmaya Alınan Annelerin YASDÖ-ASDD Puanlarının Öğrenim Durumuna Göre ANOVA Sonuçları

Alt Boyutlar	Öğrenim Durumu	n	$\bar{x} \pm S$	Varyansların Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark	
Sosyal Birliktelik	OY.Değil	7	21,43±9,676	Gruplararası	6891,432	5	329,407	6,979	,000	5-1, 5-3	
	Okuryazar	5	24,80±7,791	Gruplarıçi	8538,467	146	47,202			5-4, 6-1	
	İlkokul	54	24,41±6,836	Toplam		151				6-2, 6-3	
	Ortaokul	22	24,91±7,739							6-4	
	Lise	48	29,69±6,550								
Üniversite	16	33,13±4,731									
Bilgi	OY.Değil	7	18,29±4,34	Gruplararası	52,568	5	10,514	,544	,743		
	Okuryazar	5	19,00±4,63	Gruplarıçi	2820,951	146	19,322				
	İlkokul	54	17,89±4,45	Toplam	2873,520	151					
	Ortaokul	22	17,18±4,79								
	Lise	48	18,40±4,09								
Üniversite	16	19,31±4,45									
Duygusal	OY.Değil	7	19,00±6,8	Gruplararası	459,322	5	91,864	2,988	,013	5-1	
	Okuryazar	5	22,20±5,4	Gruplarıçi	4488,257	146	30,741				5-3
	İlkokul	54	21,85±5,3	Toplam	4947,579	151					6-1
	Ortaokul	22	22,05±6,1								6-3
	Lise	48	24,63±5,3								6-4
Üniversite	16	25,81±5,2									
Bakım	OY.Değil	7	8,14±3,9	Gruplararası	155,759	5	31,152	2,499	,033	5-1	
	Okuryazar	5	25,81±5,	Gruplarıçi	1820,34	146	12,468				5-3
	İlkokul	54	9,65±3,4	Toplam	1976,099	151					6-1
	Ortaokul	22	9,73±3,2								6-3
	Lise	48	11,33±3,								
Üniversite	16	11,94±3,									
Toplam	OY.Değil	7	66,86±23	Gruplararası	6298,074	5	1259,615	4,010	,002	5-1	
	Okuryazar	5	76,40±19	Gruplarıçi	45857,76	146	314,094				5-3
	İlkokul	54	73,80±17	Toplam	52155,83	151					5-4
	Ortaokul	22	73,86±19								6-1
	Lise	48	84,04±17								6-3
Üniversite	16	90,19±14						6-4			

Yine öğrenim düzeyinin artmasına bağlı olarak annelerin çocukları için bilgi kaynaklarını araştırabilme imkânlarının artması, çocuklarının sağlık ve eğitimleri için daha fazla kaynak ayırmaları sosyal destek algılarının yüksek olmasını sağlayabilir. Annelerin öğrenim düzeyinin artması ile çocuklarını kabullenmelerinin daha kolay olabileceği de söylenebilir. Metin ve Pasinlioğlu (2016) yaptıkları bir çalışmada, öğrenim düzeyi yükseldikçe algılanan sosyal destek puanlarının arttığını, üniversite mezunu gebelerde sosyal desteğin daha yüksek algılandığını bulmuştur.

Tablo 7. Araştırmaya Alınan Annelerin YASDÖ-ASDD Puanlarının Çalışma Durumuna Göre t Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Çalışma Durumu	n	\bar{x}	S	sd	t	p
Sosyal Birliktelik	Çalışıyor	21	29,71	7,397	150	1,835	,069
	Çalışmıyor	131	26,50	7,471			
Bilgi	Çalışıyor	21	17,62	4,883	150	-0,601	,549
	Çalışmıyor	131	18,24	4,287			
Duygusal	Çalışıyor	21	23,48	6,178	150	0,364	,716
	Çalışmıyor	131	22,98	5,670			
Bakım	Çalışıyor	21	10,95	3,667	150	0,769	,443
	Çalışmıyor	131	10,30	3,616			
Toplam	Çalışıyor	21	81,76	20,025	150	0,857	,393
	Çalışmıyor	131	78,02	18373			

Araştırmaya alınan annelerin çalışma durumları ile toplam sosyal destek algıları ve alt boyutlar arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Puan ortalamaları incelendiğinde, çalışan annelerin sosyal birliktelik ($\bar{x}=29,71$), duygusal ($\bar{x}=23,48$), bakım ($\bar{x}=10,95$) ve toplam sosyal destek ($\bar{x}=81,76$) puanlarının çalışmayan annelere göre daha yüksek olduğu görülmektedir ($p>0,05$). Çalışmayan annelerin ise bilgi desteği ($\bar{x}=18,24$) algıları çalışan annelerden daha yüksektir ($p>0,05$). Annenin çalışma yaşamıyla birlikte ailesi dışında sosyal bir çevreye sahip olması, iş arkadaşlarıyla iletişime geçmesi, sosyal-duygusal yönden duygu ve düşüncelerini paylaşacağı kişilerin varlığı sosyal destek algılarını olumlu etkiler. Çalışan annelerin bakım desteği algılarının yüksek oluşu, eşi ya da

yakın çevresinden daha fazla destek görmesiyle açıklanabilir. Çalışmayan annelerin, çocuklarıyla ilgili bilgi alabilecekleri kişi veya kurumlara ulaşacak daha çok zamanlarının oluşu, ayrıntılı bilgi edinmeye daha fazla zaman ayırabilmeleri bilgi desteği algılarına katkı sağlamış olabilir. Kırbaş ve ark. (2013) yaptıkları çalışmada Down sendromlu çocuğu olan annelerin sosyal birliktelik, bilgi, duygusal, bakım ve toplam sosyal destek algılarında çalışma durumlarına göre farklılık olmadığı sonucuna varmışlardır.

Tablo 8. Araştırmaya Alınan Annelerin YASDÖ-ASDD Puanlarının Medeni Duruma Göre ANOVA Sonuçları

Alt Boyutlar	Medeni Hal	n	$\bar{x} \pm S$	Sonuçları					
				Varyansların Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Sosyal Birliktelik	Evli	143	27,25±7,461	Gruplarasası	8292,437	2	123,015	2,210	,113
	Bekar	6	22,83±7,521	Gruplariçi	8538,467	149	55,654		
	Ayrı	3	20,33±7,234	Toplam		151			
Bilgi	Evli	143	18,17±4,316	Gruplarasası	4,057	2	2,029	,105	,900
	Bekar	6	18,17±5,419	Gruplariçi	2869,463	149	19,258		
	Ayrı	3	17,00±6,245	Toplam	2873,520	151			
Duygusal	Evli	143	23,27±5,642	Gruplarasası	122,177	2	61,088	1,886	,155
	Bekar	6	20,50±7,314	Gruplariçi	4825,402	149	32,385		
	Ayrı	3	18,00±4,359	Toplam	4947,579	151			
Bakım	Evli	143	10,41±3,637	Gruplarasası	1,941	2	,971	,073	,929
	Bekar	6	10,17±4,167	Gruplariçi	1974,157	149	13,249		
	Ayrı	3	9,67±2,082	Toplam	1976,099	151			
Toplam	Evli	143	79,10±18,411	Gruplarasası	879,076	2	439,538	1,277	,282
	Bekar	6	71,67±22,844	Gruplariçi	51276,760	149	344,139		
	Ayrı	3	65,00±16,371	Toplam	52155,836	151			

Yapılan analiz sonuçlarına göre, annelerin medeni durumları ile ölçeğin toplam ve alt boyutlarından alınan destek puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$). Annelerin puan ortalamaları incelendiğinde, evli annelerin, bekâr ve ayrı yaşayan annelere göre sosyal birliktelik, bilgi, duygusal, bakım desteği ve toplam destek puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Çocukların bakımından ve eğitiminden genellikle anneler sorumlu olmaktadır. Ancak eşlerin desteği de annelerin destek algısını arttırmakta, annelerin yaşadıkları stresi azaltmaktadır. Evli annelerin eşlerinden, eşlerinin ailesinden, sosyal çevrelerinden destek alma olanak ve fırsatları sosyal destek algılarının artmasını sağlamış olabileceği düşünülmektedir.

Tablo 9. Araştırmaya Alınan Annelerin YASDÖ-ASDD Puanlarının Aile Tipine Göre ANOVA Sonuçları

Alt Boyutlar	Aile Tipi	n	$\bar{x} \pm S$	Sonuçları					
				Varyansların Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Sosyal Birliktelik	Çekirdek	118	27,46±7,415	Gruplarasası	236,322	2	118,161	2,121	,124
	Geniş	27	26,00±7,550	Gruplariçi	8302,145	149			
	Parçalanmış	7	21,86±8,030	Toplam	8538,467	151			
Bilgi	Çekirdek	118	18,02±4,412	Gruplarasası	15,321	2	7,660	,399	,671
	Geniş	27	18,41±4,107	Gruplariçi	2858,199	149	19,183		
	Parçalanmış	7	19,43±4,860	Toplam	2873,520	151			
Duygusal	Çekirdek	118	23,45±5,540	Gruplarasası	96,670	2	48,335	1,485	,230
	Geniş	27	22,00±6,083	Gruplariçi	4850,909	149	32,556		
	Parçalanmış	7	20,43±7,044	Toplam	4947,579	151			
Bakım	Çekirdek	118	10,36±3,553	Gruplarasası	,593	2	,296	022	,978
	Geniş	27	10,48±3,984	Gruplariçi	1975,506	149	13,258		
	Parçalanmış	7	10,57±3,780	Toplam	1976,099	151			
Toplam	Çekirdek	118	79,28±18,428	Gruplarasası	411,969	2	205,985	,593	,554
	Geniş	27	76,89±18,641	Gruplariçi	51743,866	149	347,274		
	Parçalanmış	7	72,29±22,269	Toplam	52155,836	151			

Analiz sonuçlarına göre, araştırmaya alınan annelerin sahip oldukları aile tipi ile YASDÖ-ASDD toplam ve alt boyutlarından alınan puanlar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$). Annelerin YASDÖ-ASDD puan ortalamaları incelendiğinde, çekirdek aile yapısındaki annelerin sosyal birliktelik, duygusal destek ve toplam

destek puanlarının geniş ve parçalanmış ailelere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Çekirdek ailede, annelerin ev içerisinde ilgileneceği birey sayısının az olması, aile içindeki görev ve sorumlulukların paylaşılması annenin kendine, akraba-tanıdıkları ve arkadaşlarına yeterli zaman ayırmasına katkı ve fırsat sağlamış olabilir. Bu durum sosyal birliktelik ve duygusal anlamda olumlu yönde etkileyerek algılanan sosyal desteği arttırmıştır. Ay (2014) kanserli çocuğa sahip annelerin algıladıkları sosyal desteği incelemek amacıyla yaptığı çalışmada, aile tipinin algılanan sosyal destek üzerinde anlamlı bir fark yaratmadığını bulmuştur.

Tablo 10.Araştırmaya Alınan Annelerin YASDÖ-ASDD Puanlarının Gelir Düzeyi Algısına Göre ANOVA Sonuçları

Alt Boyutlar	A.Gelir	n	\bar{x}	S	sd	t	p
Sosyal Birliktelik	Asgari Ücret-	48	23,15	6,773	150	-4,487	,000*
	Asgari Ücret+	104	28,69	7,222			
Bilgi	Asgari Ücret-	48	16,73	4,155	150	-2,791	,006*
	Asgari Ücret+	104	18,81	4,318			
Duygusal	Asgari Ücret-	48	20,83	5,669	150	-3,356	,001*
	Asgari Ücret+	104	24,08	5,478			
Bakım	Asgari Ücret-	48	9,04	3,585	150	-3,212	,002*
	Asgari Ücret+	104	11,01	3,477			
Toplam	Asgari Ücret-	48	69,75	17,091	150	-4,167	,000*
	Asgari Ücret+	104	82,59	17,904			

Annelerin; gelir düzeyleri ile sosyal birliktelik desteği ($t(150)=-4,487$ $p<0,05$), bilgi desteği ($t(150)=-2,791$ $p<0,05$), duygusal desteği ($t(150)=-3,356$ $p<0,05$), bakım desteği ($t(150)=-3,212$ $p<0,05$) ve toplam destek ($t(150)=-4,167$ $p<0,05$) puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu sonuca göre asgari ücret üzerinde geliri olan annelerin asgari ücret ve altında geliri olan annelere göre sosyal destek algısı daha yüksektir. İşitme engelli çocukların, cihaz kullanmaları, cihazların çok pahalı oluşu ailelerin ekonomik olarak zorlanmalarına neden olabilir. Yine işitme engelli ve dil-konuşma bozukluğuna sahip çocuğu olan ailelerin çeşitli eğitim araç gerecine ihtiyaçlarının olması ve bu araç gereçlerin pahalı olması, ailelerin ekonomisini etkilemektedir. Dalgard (2009) yaptığı çalışmada alt sosyoekonomik düzeydeki ailelerin daha az sosyal desteğe sahip olduğunu bulmuştur.

Tablo 11.Araştırmaya Alınan Annelerin YASDÖ-ASDD Puanlarının Gelir Düzeyi Algısına Göre ANOVA Sonuçları

Alt Boyutlar	Engel Türü	n	$\bar{x} \pm S$	Varyansların Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Alt Boyutlar
Sosyal Birliktelik	Alt	37	21,81±6,548	Gruplararası	1295,224	2	47,064	13,322	,000	2-1
	Orta	111	28,54±7,164	Gruplarıçi	7243,243	149	56,738			
	Üst	4	30,00±4,243	Toplam	8538,467	151				
Bilgi	Alt	37	16,89±4,202	Gruplararası	79,563	2	27,046	2,122	,123	
	Orta	111	18,53±4,396	Gruplarıçi	2793,957	149	18,867			
	Üst	4	19,25±3,304	Toplam	2873,520	151				
Duygusal	Alt	37	19,35±5,417	Gruplararası	670,973	2	21,478	11,689	,000	2-1
	Orta	111	24,26±5,332	Gruplarıçi	4276,606	149	32,994			
	Üst	4	23,75±5,560	Toplam	4947,579	151				
Bakım	Alt	37	8,51±3,280	Gruplararası	178,430	2	7,174	7,395	,001	2-1
	Orta	111	10,95±3,565	Gruplarıçi	1797,669	149	13,207			
	Üst	4	12,25±2,062	Toplam	1976,099	151				
Toplam	Alt	37	66,57±16,290	Gruplararası	7035,662	2	292,54	11,617	,000	2-1
	Orta	111	82,281±7,884	Gruplarıçi	45120,173	149	346,474			
	Üst	4	85,25±11,325	Toplam	52155,836	151				

Gelir düzeyi ile benzer biçimde, annelerin algıladıkları sosyal birliktelik, [$F(2,149)=13,322$ $p<0,05$], duygusal [$F(2,149)=11,689$ $p<0,05$], bakım [$F(2,149)=7,395$ $p<0,05$] ve toplam destek [$F(2,149)=11,617$ $p<0,05$] arasında anlamlı farklılıklar saptanmıştır. Bu sonuç orta sosyoekonomik düzeyde yer alan annelerin alt sosyoekonomik düzeydeki annelere göre algıladıkları sosyal birliktelik, duygusal, bakım ve toplam sosyal desteklerinin daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bilgi desteği ile annelerin sosyoekonomik düzeyleri arasında anlamlı bir fark yoktur [$F(2,149)=,399$ $p>0,05$]. İşitme engelli ve dil konuşma bozukluğuna sahip çocuğu olan anneler, çocuklarının tıbbi ve eğitim ihtiyaçlarına yönelik harcamalar yapmakta ve bu harcamaların son derece pahalı olması, ailenin gelir düzeyi algılarını olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Bromley ve ark.

(2004) yaptıkları çalışmada yoksul bölgede yaşayan, çocuğunda otizm spektrum bozukluğu olan annelerin sosyal desteği daha düşük düzeyde algıladıklarını bulmuştur.

Tablo 12. Araştırmaya Alınan Annelerin YASDÖ-ASDD Puanlarının Çocuk Sayılarına Göre ANOVA Sonuçları

Alt Boyutlar	Çocuk Sayısı	n	$\bar{x} \pm S$	Varyansların Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Sosyal Birliktelik	1	36	29,33 \pm 6,612	Gruplararası	440,256	3	146,752	2,682	,049*	1-3
	2	74	27,03 \pm 7,534	Gruplarıçi	8098,211	148	54,718			
	3	34	25,15 \pm 8,106	Toplam	8538,467	151				
	4 ve üzeri	8	23,00 \pm 6,047							
Bilgi	1	36	18,89 \pm 4,553	Gruplararası	38,108	3	12,703	,663	,576	
	2	74	17,82 \pm 4,001	Gruplarıçi	2835,411	148	19,158			
	3	34	17,85 \pm 4,943	Toplam	2873,520	151				
	4 ve üzeri	8	19,13 \pm 4,390							
Duygusal	1	36	24,11 \pm 5,605	Gruplararası	76,313	3	25,438	,773	,511	
	2	74	23,03 \pm 5,571	Gruplarıçi	4871,266	148	32,914			
	3	34	22,35 \pm 6,541	Toplam	4947,579	151				
	4 ve üzeri	8	21,50 \pm 3,665							
Bakım	1	36	11,33 \pm 3,711	Gruplararası	57,698	3	19,233	1,484	,221	
	2	74	10,20 \pm 3,554	Gruplarıçi	1918,401	148	12,962			
	3	34	10,18 \pm 3,794	Toplam	1976,099	151				
	4 ve üzeri	8	8,75 \pm 2,375							
Toplam	1	36	83,67 \pm 18,155	Gruplararası	1573,976	3	524,659	1,575	,208	
	2	74	78,08 \pm 17,921	Gruplarıçi	50581,859	148	341,769			
	3	34	75,53 \pm 20,988	Toplam	52155,836	151				
	4 ve üzeri	8	72,38 \pm 12,328							

Tablo 8'e göre annelerin çocuk sayıları ile YASDÖ-ASDD'nin bilgi desteği, duygusal destek, bakım desteği ve toplam destek puanlarında anlamlı bir fark görülmemiştir ($p > 0,05$). Sosyal birliktelik desteği algıları ile çocuk sayısı arasında görülen fark anlamlıdır [$F(2,149) = 2,682$ $p < 0,05$]. Tek çocuk sahibi annelerin sosyal birliktelik desteğini daha fazla algıladığı tespit edilmiştir. Houseknecht (1979) yaptığı araştırmada, çocuk sayısı ve evlilik üzerindeki olumsuz ilişkiye dikkat çekmiştir. Boş zamanları eşiyile birlikte geçirme ve eşiyile sohbet etmenin çocuklu ve çocuksuz çiftler arasında anlamlı düzeyde farklılaştığını bularak, çocukların eşlerle birlikte zaman geçirmeyi önleyerek evliliği olumsuz etkilediğini belirtmiştir. Buna göre tek çocuğa sahip annelerin eşlerinden daha nitelikli ve yeterli sosyal birliktelik desteği aldıkları söylenebilir. Ayrıca çocuk sayısının az olması annelerin hem eş hem de akraba-tanıdık ve arkadaşlarıyla daha fazla ve nitelikli zaman geçirmelerini sağlamış olabilir. Çocuk sayısı az oldukça, anneler, engelli çocuğuna daha fazla vakit ayırabilir, etrafından da daha fazla destek algılayabilir.

Tablo 13. Araştırmaya Alınan Annelerin YASDÖ-ASDD Puanlarının Çocuğun Cinsiyetine Göre t Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Cinsiyet	n	\bar{x}	S	sd	t	p
Sosyal Birliktelik	Kız	73	25,60	7,380	150	-2,133	,035*
	Erkek	79	28,18	7,481			
Bilgi	Kız	73	17,01	4,545	150	-3,183	,002*
	Erkek	79	19,20	3,930			
Duygusal	Kız	73	22,14	5,769	150	-1,912	,058
	Erkek	79	23,90	5,585			
Bakım	Kız	73	9,79	3,420	150	-1,963	,051
	Erkek	79	10,94	3,729			
Toplam	Kız	73	74,55	18,503	150	-2,589	,011
	Erkek	79	82,22	18,001			

Annelerin, işitme engeli ve dil konuşma bozukluğu olan çocuklarının cinsiyeti ve algıladıkları sosyal birliktelik ($t(150) = -2,133$, $p < 0,05$), bilgi ($t(150) = -3,183$, $p < 0,05$), ve toplam destek ($t(150) = -2,589$ $p < 0,05$) algıları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu sonuca göre erkek çocuğu olan annelerin sosyal birliktelik, bilgi ve toplam sosyal destek algıları kız çocuğu olan annelere göre daha yüksektir. Erkek çocuğu olan annelerin duygusal ve bakım desteği algıları daha yüksek olmasına karşın aradaki fark anlamlı değildir ($p > 0,05$). Toplumumuzun erkek çocuklarını daha kolay kabullenmeleri, erkek çocuklarına sahip annelerin daha fazla destek görmelerine neden olmuş olabilir. Durualp ve ark. (2011) zihinsel engelli çocuğu olan ailelerle yaptıkları çalışmada ise erkek çocuğu olan ailelerin daha fazla stres yaşadıkları bulunmuştur.

Tablo 14. Araştırmaya Alınan Annelerin YASDÖ-ASDD Puanlarının Çocuğun Engel Türüne Göre ANOVA Sonuçları

Alt Boyutlar	Engel Türü	n	$\bar{x} \pm S$	Varyansların Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Sosyal Birliktelik	İşitme	52	25,38±7,410	Gruplararası	191,912	2	95,956	1,713	,184
	Konuşma	42	23,17±6,499	Gruplarıçi	8346,555	149	56,017		
	Her ikisi	58	24,07±4,916	Toplam	8538,467	151			
Bilgi	İşitme	52	18,27±4,534	Gruplararası	23,232	2	11,616	,607	,546
	Konuşma	42	18,64±4,149	Gruplarıçi	2850,287	149	19,129		
	Her ikisi	58	17,69±4,386	Toplam	2873,520	151			
Duygusal	İşitme	52	21,83±5,773	Gruplararası	138,579	2	69,290	2,147	,120
	Konuşma	42	23,17±6,499	Gruplarıçi	4809,000	149	32,275		
	Her ikisi	58	24,07±4,916	Toplam	4947,579	151			
Bakım	İşitme	52	9,79±3,489	Gruplararası	32,053	2	16,026	1,228	,296
	Konuşma	42	10,48±3,995	Gruplarıçi	1944,046	149	13,047		
	Her ikisi	58	10,86±3,426	Toplam	1976,099	151			
Toplam	İşitme	52	75,27±17,788	Gruplararası	847,476	2	423,738	1,231	,295
	Konuşma	42	79,95±20,620	Gruplarıçi	51308,360	149	344,351		
	Her ikisi	58	80,43±17,642	Toplam	52155,836	151			

Araştırmaya alınan annelerin sosyal destek algıları çocuklarının engel türüne göre farklılaşmamaktadır ($p>0,05$). Hem işitme hem de dil konuşma bozukluğu olan çocuğa sahip annelerin sosyal birliktelik, duygusal, bakım ve toplam sosyal destek algılarının daha yüksek olduğu görülmüştür. İşitme engeline çoğu zaman dil ve konuşma bozukluklarının da eşlik etmesi ve ailelerin bu durumla yaşamaya alışması, yakın çevresinin de bu durumu kanıksaması bunun nedeni olarak gösterilebilir.

Sonuç ve Öneriler

Araştırma sonucunda, lise ve üniversite mezunu, asgari ücretin üzerinde geliri olan, orta sosyoekonomik düzeyde yer alan annelerin algıladıkları toplam sosyal desteğin anlamlı olarak yüksek olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Araştırmaya alınan annelerin bakım desteği puanlarının, sosyal birliktelik, duygusal ve bilgi desteği puanlarından daha düşük olduğu belirlenmiştir.

- İşitme engelli ve dil-konuşma bozukluğu olan çocuklara sahip, düşük gelirli ailelere yönelik, resmi kurum ve kuruluşların ailelere maddi destek vermesi sağlanabilir.
- Araştırmaya katılan okuryazar olmayan, okuryazar, ilköğretim ve ortaokul mezunu annelerin sosyal destek algılarını geliştirmek için programlar hazırlanabilir. Çocuğun geliyle ilgili bilgiler, annelerin eğitim durumu göz önüne alınarak anlatılabilir, anneler hazırlanan eğitim programlarına dahil edilebilir.
- Araştırmaya alınan annelerin, bakım desteği algılarının güçlendirilmesi için aile içinde görev paylaşımının yapılmasına yönelik programlar hazırlanabilir, anne, eş ve çocuk arasında iş birliğinin artması annenin destek algısını güçlendirebilir.

Kaynaklar

- Ay, E. (2014). Kanserli çocuğa sahip annelerin evlilik doyumları ve algıladıkları sosyal desteğin incelenmesi *Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Psikiyatri Hemşireliği Ana Bilim Dalı*.
- Bromley, J., & Hare, DJ, & Davison, K. & Emerson, E. (2004). Mothers supporting children with autistic spectrum disorders .Social support, mental health status and satisfaction with services *Autism*. 2004;8:409-423.
- Coşkun, Y., & Akkaş, G. (2009). Engelli çocuğu olan annelerin sürekli kaygı düzeyleri ile sosyal destek algıları arasındaki ilişki. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10:(1), 213-227
- Dalgard, O.S. (2009). Social support-determinants of social support. *M: EUPHIX, EUPHIX*. <http://www.euphix.org>, 30.05.2017
- Dunst, C.J., & Trivette, C. M. (1988). Mediating influences of social support: personal, family, and child outcomes. *American Journal of Mental Deficiency*, 90(4), 403-417.

- Durualp, E., & Kocabas, K., & Arslan, A., & Özyaydin, K. (2011). The examination of the needs and stress levels of the parents of handicapped children in terms of some variables. *US-China Education Review B*, 1 (2), 260-272.
- Duvdevany, I., Abboud, S. & (2003). Stress, social support and well-being of Arab mothers of children with intellectual disability who are served by welfare services in northern Israel. *Journal of Intellectual Disability Research*, 47:(4-5), 264-272.
- Fazlıoğlu, Y., Tezel, D. ve Canarlan, H. (2016). Engelli çocuğu olan aileler. Aile Yaşam Dinamiği. Ankara: Pelikan Yayıncılık.
- Gallagher, J.J., Beckman, P., & Cross, A. H. (1983). Families of handicapped children: sources of stress and its amelioration. *Exceptional Children*, 50(1), 10-19.
- Güven, S., & Şener, A., & Yıldırım, B. (2011). Eşlerin farklı değişkenlere göre sosyal destek algısı. Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar E Dergisi <http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr/makaleler/arsusenervdson.pdf>, Son erişim tarihi: 03.05.2017.
- Houseknecht, S.K. (1979). Childlessness and Marital Adjustment. *Journal of Marriage and the Family* 43, 125-41.
- Kadan, G., & Kaytez, N. ve Durualp, E. (2014). Engelli çocuğa sahip olan ailelerin sosyal destek algılarının incelenmesi. 6. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi, Tam Metin Bildirileri Kitabı, ss. 1277-1290.
- Kahrıman, İ., & Bayat., M. (2008). Özürlü çocuğa sahip ebeveynlerin yaşadıkları güçlükler ve algıladıkları sosyal destek düzeyleri. *Özveri Dergisi*, 5:1.
- Kaner, S. (2010). Yenilenmiş Ana-Baba Sosyal Destek Ölçeği'nin psikometrik özellikleri. *Eğitim ve Bilim* 2010, 35(157).
- Karadağ, G. (2009). Engelli çocuğa sahip annelerin yaşadıkları güçlükler ile aileden algıladıkları sosyal destek ve umutsuzluk düzeyleri. *TAF PrevMedBull*, 8(4), 315-322.
- Karasar, N. (2006). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Karpat, D., & Girli, A. (2012). Yaygın gelişimsel bozukluk tanılı çocukların anne babalarının yaş tepkilerinin, evlilik uyumlarının ve sosyal destek algılarının incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 13(2), 69-85.
- Kırbaş, Z. Ö., & Özkan, H. (2013). Down sendromlu çocukların annelerinin aile işlevlerini algılama ve sosyal destek düzeylerinin değerlendirilmesi. *İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hast. Dergisi*, 3(3):171-180.
- Metin, A., & Pasinlioğlu T., (2016). Gebelerin algıladıkları sosyal destek ile prenatal bağlanma arasındaki ilişki. *International Refereed Journal of Gynaecological Diseases and Maternal Child Health*, 50-66.
- Özyazıcıoğlu, N., & Buran, G. (2014). Social support and anxiety levels of parents with disabled children. *Rehabilitation Nursing*, 39(5), 225-231.
- Piştav Akmeşe, P., & Kayhan, N. (2015). OSB'li tanılı çocuğun annesi annelerin sosyal desteğe ilişkin algılamaları. 25. Özel Eğitim Kongresi Özet Kitabı, İstanbul.
- Piştav Akmeşe, P., & Kayhan, N. (2016). Erken çocukluk döneminde serebral palsili çocuğu olan annelerin algıladıkları sosyal destek düzeylerinin incelenmesi. *Sakarya University Journal of Education*, 6(3), 146-161.
- Sivrikaya, T., & Tekinarslan, İ. (2013). Zihinsel yetersizliği olan çocuğa sahip annelerde stres, sosyal destek ve aile yükü. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, (14), 17-29.
- Yıldırım-Doğru, S.; Durmuşoğlu-Saltalı, N. (2009), In: M. Engin Deniz (ed), Erken Çocukluk Döneminde Gelişim. Maya Akademi Yayın Dağıtım Eğitim Danışmanlık, Ankara.

Yazar Bilgileri

Beyhan Özge Yersel

Orcid: 0000-0003-4736-1391

Ankara Üniversitesi

Ankara

İrtibat yazar e-posta: b.ozge2626mail.com

Ender Durualp

Orcid: 0000-0002-6645-6815

Ankara Üniversitesi

Ankara